

Reconstrucția științei economice

„Nu mă simt obligat să cred că același Dumnezeu care ne-a înzestrat cu judecată, rațiune și intelect a avut în intenție ca noi să ne lipsim de folosirea lor.”

Galileo Galilei

Marile provocări ale formalizării și calculului în economie apar în situația în care determinismul este pus la îndoială. Nu ar trebui să fie vorba neapărat despre eliminarea ipotezei determinismului, ci despre ceva ce ține de capacitatea noastră de a înțelege și explica, și anume identificarea cauzelor și dimensionarea efectelor. Există și un perimetru rar vizitat: decelarea corelațiilor între cauze, pe de o parte, și efecte, pe de altă parte.

Maniera mecanicistă de percepere a funcțiilor economiei rămâne însă cel mai mare handicap epistemic, iar acesta rezidă într-o simplificare absolut inadecvată a viziunii: reprezentarea liniară plană. Economia ca știință a rămas o formă de geometrie euclidiană, bidimensională.

Funcția economică fundamentală descrie o curbă pe suprafață plană, având valorile în mulțimea numerelor reale, pozitive sau negative. Manualele de economie ilustrează comportamentul funcțiilor în axe carteziene. Trendurile se desfășoară fie în perimetrul pozitiv (câștig), fie în perimetrul negativ (pierdere).

Trebuie observat că pozitiv și negativ au sens în funcția economică doar pentru operațiile de adunare și scădere. Progresiile în economie sunt aditivități matematice (serii uniforme crescătoare sau descrescătoare). Creșterile geometrice, exponențiale etc., bunăoară, sunt expediate în zona multiplicatorilor. Cel mai adesea aceștia sunt socotiti constante statistice, cu rol corectiv. Ceea ce se întâmplă de la cauză la efect în afara comportamentului variabilelor clasice (și nu poate fi redat printr-o altă variabilă cuantificabilă) este de competența multiplicatorilor.

Este bine știut că în funcțiile de producție aplicabile creșterii economice endogene efectele cele mai consistente nu țin de variabilele folosite, munca și capitalul (în diferite expresii). Efectele progresului tehnologic sunt luate în calcul în mod distributiv cu coeficienți statistici.

Cercetările empirice au arătat că teoria creșterii economice nu a reușit niciodată să fie relevantă în baza unui model factorial simplu (cu doi factori). Diferențialele de creștere sunt, mai ales începând cu a doua jumătate a secolului trecut, în favoarea unor factori exogeni după regulile teoriei economice clasice.

Aceste aspecte de inconsistență au o importanță peste care se trece ușor și în mod fatal, pentru credibilitatea teoriei. Endogenizarea progresului tehnic sugerează mai degrabă insuficiențele în direcția instrumentalizării creșterii economice, iar constatarea că sunt și alți factori importanți care explică dimensiunea creșterii, cum ar fi geografia, tradițiile, cultura etc., constituie o pledoarie implicită în favoarea preeminenței teoretice a conceptului de dezvoltare economică. Dar și în privința urgenței epistemice a reconstrucției funcțiilor economiei, integrându-le variabile multiple.

Dar cel mai nesatisfăcător aspect al funcțiilor principale ale economiei (funcția de producție, funcția pieței și funcția monetară) ține de faptul că în realitate teritoriul de raționalitate reprezentat de intersecția curbelor descrise de funcții este foarte redus raportat la suprafața cumulată. Desigur, se admite că funcțiile descriu curbe plane, de regulă cercuri, deși s-ar putea ca acestea să fie de tip Mandelbrot, desfășurate în planul Argand. Oricum, intersecția celor trei curbe conturează în toate reprezentările zona de raționalitate, în timp ce intersecțiile a câte două configurează excesele, pe care adesea le considerăm a fi performanțe economice.

Bunăoară, intersecțiile descrise combinat de: funcția de producție și de funcția pieței reprezintă perimetrul căutării de rentă, funcția pieței și funcția monetară – perimetrul intermediului financiar, funcția monetară și funcția de producție – perimetrul creditului. Ariile de nonintersecție reprezintă: în suprafața funcției de producție – autoconsumul, în suprafața funcției pieței – piața neagră, în suprafața funcției monetare – banii fictivi.

Valorile mediate țin de zona triplei intersecții unde sunt valabile legile economice de tip concurențial și calculele de raționalitate. Performanțele în sensul de profit se întâlnesc în zonele de interferență duală.

Echilibrul are sens de tendință doar în perimetrul comun celor trei arii (calculabil, demonstrabil). Creșterea ariei comune descrise este însă rezultatul comportamentelor definitorii pentru dezechilibru. Acesta este concordant cu propensiunea sistemelor de a funcționa doar aproape de – și nu în – echilibru.

Dacă aceste ipoteze descriu realitatea, înseamnă că știința economică trebuie să-și schimbe fundamentele, oricum viziunea de bază nefiind cea clădită pe asumția echilibrului general și a comportamentelor raționale.

În fond, pare mai adecvat înțelegerea funcțiilor economice focalizarea pe conceptul de dezechilibru favorabil, adică cea stare reprezentată de capacitatea unui sistem de a-și menține performanța în condiții de schimbare progresivă. În spectrul dezechilibrului favorabil devin raționalizabile tendințele de a calcula performanța pe frontierele ariilor comune.

Economia își reazăză aliniamentele de raționalitate mereu la limită, deși, în fapt, poate fi vorba de o reconstrucție radicală a ideii de performanță, atâta timp cât se contextualizează funcțiile economiei în cele ale mediului natural.

Sugestia ce părea exagerată, că economiștii sunt vinovați de contraperformanțele de tip irațional ale economiei, pare că trebuie să fie luată în serios.

Contestarea ipotezelor de bază ale științei economice este inevitabil necesară.

Marin Dinu

Sumar

Securitatea sistemelor dinamice	
■ Sergiu Medar, Adrieian Pârlog	3
Fundamentarea rezervei de daune apărute dar neraportate	
■ Georgeta Vintilă, Daniel Armeanu	19
Despre dinamica relațiilor dintre furnizorii publici și nonprofit de servicii de asistență socială în Uniunea Europeană (publicat integral în secțiunea engleză a revistei)	
■ DomeNico Raguseo, Helena Kuvřková	25
Reconfigurarea piețelor financiare	
■ Ion Bucur	27
Elementul ludic și politicile de marketing	
■ Elena Enache, Ionel Tălpău	37
Analiza problemelor critice de implementare sau neimplementare a metodei ABC (Activity-Based Costing) în România	
■ Constantin Anghelache, Sorinel Căpușneanu, Cristian-Marian Barbu	45

Notă: Autorii sunt responsabili de clarificarea dreptului de utilizare a informațiilor cuprinse în articole.

Revizie text:

Gabriela Ochiană

Tehnoredactare computerizată:

Nicoleta Bobocea

Coperta:

Alexandru Ion

Difuzare și abonamente:

Mircea Dinu Tel./Fax: 021/210.73.10; 021/210.63.07
021/210.63.08

Indexări în baze de date:

Research Papers in Economics (RePEc)

<http://www.ideas.repec.org>

Directory of Open Access Journals (DOAJ)

<http://www.doaj.org>

EBSCO Publishing

<http://www.ebscohost.com>

CNCSIS categoria B+

www.economieteoreticasiaplicata.ro; www.ectap.ro

Recepție texte: economia.ta@edeconomica.com